

Föräldrapenningen i Sverige

En diskursanalys hur riksdagspartierna ställningstagande till
föräldrapenningens fördelning påverkar föräldrar på
arbetsmarknaden och i hemmet

Abstract

This Thesis aims at analysing the relationship between class and sex in relation to the Swedish parental leave and its discrepancies. Since 1974, Sweden has been a forerunner when it comes to having a generous parental leave system. Despite numerous reforms and many political debates since its establishment it is still to this day a hot topic. With this thesis the aim is to use a critical discourse analysis and a theoretical platform based on intersectionality to shine a light on the inequality that haunts Swedish parents, both at home and at work. Especially women's role is highlighted as being an especially important case to make. The methodological approach is heavily influenced by Norman Fairclough's theoretical framework. The empirical foundation this thesis uses comes from the Swedish political parties official statements and standpoints in regards to the mandatory parental leave quotas assigned to each parent. The economic issues that poorer families face are examined and put in to context with how the parental leave affects them.

Nyckelord: Föräldrapenning, jämställdhet, kritisk diskursanalys, fairclough, kvotering.

Antal ord: 8672

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Föräldraförsäkringen.....	1
1.2 Syfte och problemformulering.....	2
1.3 Tidigare forskning.....	3
1.4 Disposition.....	5
2. Metod och material.....	6
2.1 Kritisk diskursanalys.....	6
2.2 Material och urval.....	9
2.3 Sammanfattning.....	10
3. Teori.....	11
3.1 Diskurs som teori.....	11
3.2 Intersektionalitet.....	12
4. Analys och resultat.....	15
4.1 Partiernas ställningstagande.....	15
4.2 Kön, klass och jämställdhet.....	19
5. Slutsats.....	21
6. Referenser.....	22

1 Inledning

Sverige ses ofta som en ledande nation av jämställdhet, öppenhet och trygghet i en värld plågad av orättvisor. Jämställdheten mellan könen är bland dem bättre jämfört med andra länder men fortfarande existerar det ojämlikhet, inte minst på den svenska arbetsmarknaden där kvinnor trots mångårig kamp fortfarande ligger efter sina manliga kollegor och i hemmet där mammor spenderar mer tid än pappor med sina barn under föräldradagarna. Denna ojämna fördelning av det som kallas för föräldrapenningen och vilken roll våra politiska företrädare har ligger till grund för denna uppsats.

1.1 Föräldraförsäkringen

Uppsatsen inleds här först med en överblick över föräldraförsäkringen och föräldrapenningen. 1974 var Sverige först ut med att introducera föräldraförsäkring för båda föräldrarna vilket ersatte den tidigare moderskapsförsäkringen från 1931. Sedan dess tillkomst har föräldraförsäkringen genomgått flera reformer med det primära syftet att uppnå ett mer jämställt föräldraskap och arbetsliv. Debatten kring föräldraförsäkringen handlade i början till den största delen om kvinnors rätt att förvärvsarbeta för att sedan handla om att utöka mäns roll och ansvar hemma i hushållet. Föräldrapenningen, eller föräldradagar som de även kallas för, är en av beståndsdelarna som ingår i föräldraförsäkringen. Under perioden 1975–1989 ökade antalet tillgängliga dagar från 7 månader till 15 månader och dessa dagar kunde användas fram till dess att barnet (eller barnen) var 8 år gammalt vilket gjorde föräldrapenningen mer flexibel eftersom föräldrarna kunde sprida ut dagarna efter eget behov (ESO 2015:5 s, 40–41). Sedan dess har föräldraförsäkringen genomgått ytterligare reformer för att idag omfatta 90 dagar för vardera föräldern, vilket höjdes den 1 januari 2016 från 60 dagar till 90 dagar och 480 dagar totalt för varje barn i familjen (Försäkringskassan 2017 s. 21–24). Syftet med reformerna av föräldrapenningen har varit att minska skillnaderna för mellan män och kvinnors användande av föräldraledigheten och hur den bidrar till att bidra till existerande klyftor på arbetsmarknaden. Jämfört med andra europeiska länder tar svenska pappor ut en stor del av föräldraledigheten. Tanken bakom dagarna som är uppdelningsbara slår dock fel då 75 % av kvinnor använde dagarna och resterande 25 % användes av mannen. De 90 ej omfördelningsbara dagar kallas därför ibland för ”pappamånader” då det inom bestämmelserna inte är möjliga att användas av mamman. Den ojämna distribueringen av föräldrapenningen ses ofta som en av anledningarna till att det råder ojämlikhet på den svenska arbetsmarknaden när det

gäller exempelvis löner och möjlighet till att göra karriär (Bergqvist m fl. 2015 s, 169–191).

Fördelningen av föräldrapenningen i Sverige är, sett ur ett internationellt perspektiv, väldigt generös och mer jämställd än många andra länder. Trots detta finns det fortfarande tydliga skillnader mellan hur kvinnor och män använder föräldradagarna, vilket kan härledas till skillnader mellan olika socio-ekonomiska förhållanden. Debatten har rört sig från att vara styrd av kvinnors rättigheter till att röra både män och kvinnor det vill säga jämställdhet mellan könen (Bergqvist m fl. 2015 s, 169–191). Ett försök till att ge incitament till båda föräldrarna att fördela dagarna mer jämställt var den jämställdhetsbonus (Lag 2008:313 om Jämställdhetsbonus) som trädde i kraft 2008 men avskaffades 2017. På dagens svenska arbetsmarknad är uppdelningen bland arbetande kvinnor och män relativt jämnt fördelad, 84 % respektive 89 % men det finns en avvikande faktor när det gäller frånvaro från sitt arbete. Detta gäller främst kvinnor som var frånvarande i större utsträckning än männen från arbetet på grund av föräldraledighet. Kvinnor arbetar också i högre utsträckning på deltid, ca 30 %, till skillnad mot män som endast arbetade 10 % på deltid (SOU 2017:101 s, 161–162; Bergqvist m fl. 2015 s, 169–191).

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med den här uppsatsen är med hjälp av en diskursanalys analysera och förstå hur riksdagsdebatten ser ut bland riksdagspartierna det vill säga, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Moderaterna, Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet och hur diskursen påverkar när det kommer till debatten kring föräldrapenningen. Till grund för analysen har jag valt att använda mig utav partiernas ställningstaganden rörande kvotering av föräldrapenningen och hur detta påverkar kvinnors (och även mäns) situation på både arbetsmarknaden och i hemmet. Debatten kring föräldrapenningen, och i viss mån föräldraförsäkringen i sin helhet, har länge varit aktuell inom den svenska politiska debatten när det gäller jämställdhet. Föräldrapenningens fördelning mellan föräldrar påverkar flera faktorer: löneskillnader mellan kvinnor och män, dagar respektive förälder spenderar hemma med barnet, deltagande på arbetsmarknaden, bidragande till ökade klassklyftor som påverkar både klass -och könsskillnader. Med den här uppsatsen vill jag blottlägga diskursen och hur den eventuellt formar föräldrapenningens problematik när det gäller föräldrars användande av den.

Eftersom att jag har valt att avgränsa mig till att använda svenska politiska partier som studieobjekt finns det några viktiga faktorer att tänka på. Politiska partier har en egen agenda som de agerar utifrån och kan därför inte antas vara oberoende i frågan. Det är därför viktigt att förhålla sig kritisk till deras ställningstaganden då politiska partier i praktisk mening ska agera för samhällets bästa men strävar också efter väljarstöd och politiskt inflytande. Medborgare har

sin chans att göra sin röst hörd via politiska partier och är därför ett medel för att påverka föräldrapenningens utformning.

På grund av uppsatsens begränsning när det kommer till omfång och tid har jag valt att avgränsa mig till endast de svenska riksdagspartiernas ställningstagande till föräldrapenningen och hur den påverkar kvinnors ställning ur ett jämställdhetsperspektiv. De problemformuleringar jag förhåller mig till är följande: Vilka typer av diskurser kan utläsa i debatten? Finns det några tydliga likheter och skillnader? Hur påverkar kvoteringen av föräldrapenningen kvinnors roll på arbetsmarknaden och i hemmet? Förankrade könsroller problematiseras och försöker förstås utifrån hur diskursen ser ut. Syftet är även att tydliggöra vilka resonemang som partierna presenterar för sina antaganden och vilken påverkan det har på det socio-ekonomiska samhällsklimatet. En viss avgränsning i tid har gjorts då uppsatsen hade blivit alltför stor om den skulle ha behandlat föräldraförsäkringens alla olika versioner sedan 70-talet. Därför studeras endast utlåtanden som har gjorts max två till tre år tillbaka i tiden, dock med lite spelrum om ett relevant utlåtande ligger på gränsen tidsmässigt. Min frågeställning är därför följande:

Hur påverkar partiernas ställningstagande gällande en kvotering av föräldrapenningen den svenska jämställdheten hos familjer?

1.3 Tidigare forskning

I det här avsnittet belyser jag tidigare forskning om området för att förtydliga min uppsats bidrag. Det har bedrivits många forskningsfrågor angående föräldraförsäkringen. Tidigare studier har rört huruvida reformerna som tillämpats har fått den effekt som önskats där man studerar två grupper, en grupp föräldrar som använt föräldradagarna inom ramarna för den gamla reformen och jämförs med en annan grupp som inkluderats i föräldraförsäkringen inom den nya reformen. En annan studieform använder sig av intervjuer med familjer där man frågar hur de har tänkt att disponera sina föräldradagar och här görs första intervjun redan under graviditeten som sedan följs upp x antal år senare för att se om utfallet skiljer sig åt (Andrén & Ljunglöf 2015 s, 11). Trots flera reformer med syfte att minska klyftorna mellan kvinnor och mäns användande av sina föräldradagar så återstår fortfarande en icke jämställd fördelning, inte minst på arbetsmarknaden och avsaknaden av att kunna göra karriär som slår hårdast mot kvinnor. Detta tar Wilén och Ljungberg (2007:3 s, 11–12) upp i en studie från SCB där de menar på att eftersom mammor i mycket större utsträckning stannar hemma längre med barnet så hämmar detta en eventuell klättring inom yrkeslivet. Vidare slår studien fast att när kvinnor väl kommer ut på arbetsmarknaden efter föräldradagarna så stagnerar de flesta kvinnor lönemässigt (2007:3 s, 12). En annan intressant aspekt som också tas upp är att svenska föräldrar skaffar i snitt två barn och detta har varit konstant sedan 1970-talet med en fluktuerande faktor som rör i vilken ålder par skaffar barn vilket har skiftat mellan årtiondena. Främst

90-talet såg en ökning av studerande kvinnor som kunde härledas till svårigheter för både kvinnor och män att överhuvudtaget ta sig in på arbetsmarknaden efter en barnledighet. Ytterligare en anledning som Wilén och Ljungberg (2007:3 s, 14–16) tar upp är att Sveriges jämställdhetsmål varit en viktig del i den familjepolitik som kommit att präglas av en liberal feministisk inriktning.

I Duvanders m fl. (2015:5 s, 11) rapport om föräldrapenningen och jämställdhet undersöks vilka faktorer som gör att vissa föräldrar påverkas annorlunda av reformerna än andra föräldrar. Viktiga faktorer som undersöks är nivån på utbildningen hos föräldrarna, deras inkomstnivå, vilken lön de har, i vilken utsträckning de är aktiva på arbetsmarknaden och om de är inrikes eller utrikesfödda. Inkomst spelar en stor roll och främst männens inkomst är väsentlig till uttaget av föräldrapenningen. I hushåll där mannen hade en lägre inkomst än snittet ökade uttaget med 14,3 dagar i snitt och desto högre upp på inkomstrappan vi kommer desto mindre blev uttaget av föräldradagarna (Duvander m fl. 2015:5 s, 12–14). Lönemässiga skillnader tillskrivs ha sin orsaksgrund i att kvinnor tappar sitt humankapital vid en högre frånvaro från sitt jobb än vad mannen skulle ha gjort. En annan orsak som också tillskrivs lönegapet är statistisk diskriminering där observatören helt enkelt inte vet hur föräldern kommer att använda dagarna och därför klassificerar denne på basis om den grupp i samhället hen kan tillhöra (ibid).

Flertalet av de studier som gjorts över män och kvinnors uttag av föräldraledighet pekar på att det är pappans uttag och inte mammans tid borta från arbetsmarknaden som är signifikativ (Gislason & Eydal 2010 s, 50). Sedan den senaste reformen 2014 (Proposition 2014/15:124) höjdes antalet av de reserverade dagarna från 60 till 90 dagar för vardera föräldern att ta ut. När det kommer till uttaget relateras detta till föräldrarnas arbetssituation. Pappor som står utanför arbetsmarknaden som är överrepresenterade bland de pappor som inte tar ut några föräldradagar, medans det är det motsatta hos kvinnor. Mammor som har en god förankring på arbetsmarknaden tar i högre grad ut färre dagar. Det relateras även till vilken status ens jobb har. Pappor med högre betalda jobb och högre status i samhället tar i större utsträckning ut fler dagar jämförelsevis med pappor med lågavlönade arbeten. Däremot tar kvinnor med högre status och högavlönade jobb ut färre lediga dagar än kvinnor med yrken med lägre lön (Gislason & Eydal 2010 s, 54–56).

Detta kan vi direkt relatera till klasskillnader och skillnader mellan könen som påverkas av parets socioekonomiska ställning. Till exempel tar föräldrar med anställning i offentlig sektor ut en större andel lediga dagar än de mer välbetalda föräldrarna inom den privata sektorn (ibid). Ytterligare faktorer som kan påverka uttaget av föräldrapenningen är, enligt Gislason & Eydal (2010 s, 50–54) är demografiska skillnader, situationen för kvinnor och män på arbetsmarknaden relaterat till deras inkomst och attityder det vill säga traditionella könsroller. Demografiska skillnader är svårare att mäta på grund av att det ofta blir statistiska avvikelser, till exempel statistik som visar på att föräldrar i större utsträckning tar ut lediga dagar för sitt första barn men färre till det andra eller eventuellt tredje och så vidare. Detta kan vara en orsak av att föräldrarna inte har lika stort försörjningsansvar men också att det är lättare att få en plats på förskolor till

syskon på grund av systemet syskonförtur. Uttaget varierar beroende på hur gamla föräldrarna är och som i sin tur kan relateras till en förändrad arbetssituation över tid. Attityder präglar också uttaget och bidrar till att cementera traditionella könsnormer. Det finns inget som tyder på att dessa traditioner har minskats så blir valfriheten och könsneutrala regler normen. Exempel på detta är att attityder och värderingar inte är något som föräldrarna själva reflekterar över och därför inte något som föräldrarna själv styr över (Gislason & Eydal 2010 s, 54).

1.4 Disposition

Här presenteras uppsatsens upplägg och hur den är disponerad. Uppsatsen är upplagd med en kort inledande informerande text om föräldraförsäkringen för att underlätta för läsaren om vad den faktiskt innebär. Sedan följer kapitel om de avgränsningar och val jag har gjort när det gäller metod och material. Här redogörs för den diskursiva metod som jag kommer att använda i min uppsats och vilka anledningar till varför. I samma kapitel presenteras även det centrala material som består av dels partiernas utlåtanden och dels i Jörgensen och Phillips (2000 s, 10, 66) verk som behandlar diskursanalysen som teoretiskt och metodologiskt redskap med sin grund i Norman Faircloughs ramverk för diskurser. Sedan följer ett kapitel där det teoretiska ramverket presenteras. Även detta grundar sig i Faircloughs politiska diskursteori (Fairclough 2010 s, 375–377) men även används teorin om intersektionalitet för att bättre belysa den marginalisering som diskursen i kvoteringen av föräldrapenningen tydliggör. Kvoteringens inverkan på kön, klass och ojämställdhet är i fokus i teorin och jag anser att den kompletterar en kritisk diskursanalys väl (Lykke 2010 s, 49–50). Efter detta följer ett kapitel tillägnat analysen och dess resultat. Till sist avslutas uppsatsen med en diskussionsdel där förslag på fortsatt forskning föreslås.

Inom diskursanalyser är teori, metod och analys tätt sammanlänkade (Wodak & Meyer 2016 s, 14). Därför har jag i uppsatsen valt att använda den kritiska diskursanalysen främst som metod och teorin om intersektionalitet som komplement. Teorin applicerar på den ojämna fördelning som uppstår i diskursen kring kvoteringen gällande förankrade klasskillnader och könsroller. Ett feministiskt perspektiv tas också då kvinnors roll i uttaget är en viktig faktor (Lykke 2010 s, 49–51). Jag kommer i det teoretiska kapitlet närmare gå igenom vad intersektionalitet innebär och hur den appliceras tillsammans med den kritiska diskursanalysen.

2 Metod och material

I det här kapitlet går jag igenom det metodologiska verktyg jag använder, nämligen Faircloughs kritiska diskursanalys. Diskursteorier lämpar sig väl till att då den söker efter att hitta förståelse för av ett socialt eller samhällsligt problem och hur det kan förstås som en diskursiv konstruktion. Rent principiellt kan nästan alla möjliga sociala problem studeras med detta verktyg (Jørgensen & Phillips 2000 s, 31). Jag har valt riksdagspartiernas utlåtanden om föräldraförsäkringen och närmare bestämt kvoteringen av föräldrapenningen som objekt att studera. Jag presenterar den analytiska modell som jag använder och hur jag har tänkt applicera en kritisk diskursanalys på ett samhällsligt problem. I slutet av kapitlet görs sedan en sammanfattning av de viktigaste beståndsdelarna. Även om min uppsats använder sig utav Faircloughs kritiska diskursanalys är det ändå viktigt att nämna Foucaults uppfattning av diskurser. De allra flesta moderna diskursanalytiska ansatser har i någon form sin fot hos Foucault. Foucaults uppfattning om att diskurs är något som sätter gränser för vad som sägs är sant eller falskt och att sanning är något som skapas ur diskursen (Jørgensen & Phillips 2000 s, 19–20).

För att underlätta för läsaren har jag lagt fram de centrala begreppen inom diskursanalyser nedan. I inledningen av kapitel 3, som behandlar diskursiv makt och kamp, så finns det en liknande beskrivning av begrepp som berör det teoretiska.

- Diskurs – Ett bestämt vis att tala om och förstå världen. Världen i uppsatsens sammanhang är det sociala rum som föräldraförsäkringen berör.
- Moment – Oföränderliga tecken som hittas i diskursen.
- Tecken – Innefattar alla möjliga sociala praktiker.
- Element – Tecken som står utanför diskursen men som inte är definierade.
- Nodalpunkt – Diskursens mittpunkt runt alla tecken kretsar.
- Ekvivalenskedja – En ekvivalenskedja syftar till att knyta ihop signifikanter och etablera identiteter.

2.1 Kritisk diskursanalys

Kritiska diskursanalyser är starkt grundade i ett teoretiskt ramverk. Trots detta finns det ingen dominerande teori för kritisk diskursanalys. Teoretiska antaganden appliceras på det sociala problem som ska studeras, kvoteringen av

föräldrapenningen, och den social praktik som texten (diskursen) handlar om. Detta gör att beslut som tas om teorin också påverkar metoden. (Wodak & Meyer 2016 s, 13–15). Språkbruket är väldigt viktigt i den här uppsatsens studieobjekt. Partiernas utlåtanden ska enligt den kritiska diskursanalysen analyseras empiriskt i ett socialt sammanhang det vill säga språkbrukets interaktion med det sociala. Den kritiska diskursanalysens koncept utgår från ett institutionaliserat sätt att prata och tänka på för att utföra en form av handling och uppnå ett mål (Jørgensen & Phillips 2000 s, 68; Jäger & Meier 2016 s, 110).

Den kritiska diskursanalysen är en viktig del i social praktik, skapandet av sociala identiteter och maktförhållanden. Det kritiska perspektivet i diskursanalysen ämnar tydliggöra ojämlika sociala- och maktförhållanden. Syftet är att bidra till ett mer jämlikt samhälle och bland maktförhållanden via olika kommunikationsprocesser (Jørgensen & Phillips 2000 s, 69). Den kritiska diskursanalysen har även en viss förankring i den marxistiska traditionen nämligen rörande makt sen produktiv skapare av subjekt och agenter. Forskningsfokuset hos den kritiska diskursanalysen riktas mot diskurser som bidrar till skapandet av sociala konstellationer och maktförhållanden. Fairclough själv definierar den kritiska diskursanalysen som ett verktyg till för att systematiskt undersöka länken mellan samhälle och diskurs (ibid). I min uppsats lämpar sig diskursanalysen väl då kvoteringen av föräldrapenningen ses som ett jämställdhetsproblem i samhället utifrån partiernas diskurser. Det är viktigt att poängtera att det inte själva ställningstagandena från partierna som är det centrala här utan vilken effekt diskursen har på ojämställdheten med föräldrapenningens fördelning.

Faircloughs tredimensionella modell är ett analytiskt ramverk för diskursiva händelser. Dess tre dimensioner består av att det är en text, en diskursiv praktik och till sist att det är en social praktik. Vid analys av en diskursiv händelse används alla tre. *Texten* ses utifrån dess egenskaper, den *diskursiva praktiken* ses utifrån sina produktions- och konsumtionsprocesser och *social praktik* syftar på den sociala praktik som kommunikationen är en del av (Jørgensen & Phillips 2000 s, 74). När forskaren har undersökt texten och den diskursiva praktiken ska man placera dessa i förhållande till den sociala praktiken som de alla är en del av. Men diskursanalysen kan inte endast på egen and få svar på uppsatsen fråga utan det behövs också en teori utöver detta (Jørgensen & Phillips 2000 s, 90). I den här uppsatsen är det teorin om intersektionalitet som används för att belysa den sociala praktiken, alltså kvoteringen av föräldrapenningen och partiernas ställningstaganden. Dessa olika dimensioner behöver också ses som egna beståndsdelar för att på så sätt kunna analysera förhållandet mellan dem. Endast via diskursiv praktik formar och fortsätter forma i sin tur den sociala praktiken. Den tredimensionella modellen inom Faircloughs kritiska diskursanalys består av tre stycken funktioner: en identitetsfunktion, en ”relationell” funktion och en ”ideationell” funktion. Utifrån detta bidrar diskursen med att konstruera *identiteter* som lutar åt ett konstruktivistiskt perspektiv (Boréus & Bergström 2018 s, 309). När vi längre fram i uppsatsen ska analysera diskurserna utgår man från två stycken dimensioner. Nedan är citerat ur Jørgensen & Phillips (2000 s, 73).

Den kommunikativa händelsen – ett fall av språkbruk – som till exempel en tidningsartikel, en film, en videoproduktion, en intervju eller ett politiskt tal

Diskursordningen – summan av de diskurstyper som används inom en social institution eller en social domän. Diskurstyper består av diskurser och genrer (Fairclough 1995b;66)

Det existerar alltså en diskursiv praxis som partierna förhåller sig till för att inte bryta den diskursiva ordningen gällande kvoteringen av föräldrapenningen.

Det man vill nå fram till med diskursanalysen är att kartlägga de relationerna mellan det diskursiva språkbruket och den sociala praktiken (Jørgensen & Phillips 2000 s, 74; Wodak & Meyer 2016 s, 87–88). Fairclough beskriver förhållandet mellan kommunikativa händelser och diskursordningar som dialektala, vilket innebär att det kan diskurser kan tyckas vara väldigt lika varandra men det finns ändå små dialektala skillnader ibland annat språkbruk. Diskursordningar är främst ett system som formas och formar av specifikt användande av ett visst språkbruk. Dessa diskursordningar fungerar som både struktur och praktik som båda är öppna för förändring. Förändringen av diskursen sker oftast när de kommer i kontakt med andra diskurser. Diskurserna är alltså inte satta i sten utan är föränderliga och kan formas för att bättre passa in i ett narrativ (Jørgensen & Phillips 2000 s, 76–77). Diskurser som förändras kan bero på ett begrepp som Fairclough kallar för *marketization of discourse* vilket innebär att kommunikatörer i större utsträckning ser diskursens subjekt som varor i en social praktik (Jørgensen & Phillips 2000 s, 78–79). För att sättas i social praktik är utgångspunkten att diskurser är socialt integrerade. För att analysera den diskursiva analysen behöver man som forskare lägga fokuset på vilket sätt texten, i det här fallet partiernas uttalanden, är producerad och hur den konsumeras av mottagaren (Jørgensen & Phillips 2000 s, 85).

Detta för oss in på praktisk argumentation något som är väldigt vanligt inom politisk diskursanalys där målet är att hitta och identifiera specifika påståenden som uppfyller särskilda påståenden i argumentationen. Forskaren bör leta efter *målet* med formuleringen av texten, vilket syfte hävdar avsändaren att ett speciellt handlande har (Boréus & Bergström 2018 s, 112). Ett mål som vill uppnås med handlingssättet uttalas specifikt och har som syfte att med hjälp av *medel* (påståenden) övertyga mottagaren av texten att tillvägagångssättet kommer leda fram till målet (ibid). Vidare är de aktuella *omständigheterna* viktiga då dessa påverkar chansen att målet realiserar. Slutmålet med diskursen måste även ta i beaktning *värderingar* som begränsar vilka handlingar som kan tas i bruk. Kvotering av föräldrapenningen kan inte ändras hur som helst utan måste ta hänsyn till faktorer som till exempel klass och kön (Boréus & Bergström 2018 s, 112–113).

Det finns konflikter vad det gäller den existerande diskursordningen rörande kvoteringen av föräldrapenningen. Partiernas ställningstaganden går isär det gäller jämställdhetspolitiken och vilken diskursordning som bör följas. I kapitel fyra, som behandlar teorin intersektionalitet, tar jag upp hur kvoteringen påverkar en

jämställdhetsdiskurs, eller en feministisk diskurs som Jørgensen & Phillips (2000 s, 72) tar upp. Eftersom att Faircloughs tredimensionella modell utgår från att det bestäms en viss diskurs. I den här uppsatsen utgår jag från en diskurs om jämställdhet och feminism, eftersom att föräldrapenningens kvotering påverkar klasskillnader och kvinnor, och mäns, roll i samhället (ibid). Debatten om kvoteringen består av föreskrivande teser alltså att man vill förändra något (i det här fallet föräldrapenningen) som är bundet till specifika mål och värderingar (Boréus & Bergström 2018 s, 112–113).

Social praktik går hand i hand med den kritiska diskursanalysen och diskurserna ses som att forskaren kontextualiserar sociala praktiska implementeringar. Kärnan i social praktik ligger i en uppsättning av handlingar som utgör grunden för den sociala praktiken. Eftersom att det finns motsättningar mellan partiernas diskurser krävs det steg för konflikthantering för att på så sätt komma fram till ett mål (Wodak & Meyer 2016 s, 141). Dessa steg är att först sätta sig i opposition mot sin motpart, läsa av situationen, lyssna, få fram en överenskommelse, lösa sina tvister emellan sig, hitta en gemensam basis och till sist påbörja ett samarbete (Wodak & Meyer 2016 s, 141–142).

2.2 Material och urval

I den här uppsatsen är målet att undersöka hur partiernas ställningstagande gentemot en kvotering av föräldrapenningen påverkar faktorer som klasskillnader och ojämlikhet mellan könen till exempel. För att lyckas med detta behöver man identifiera dem sociala praktiker som är relevanta för uppsatsen (Jørgensen & Phillips 2000 s, 312). Nästa steg är att finna och precisera den aktuella diskursen, i det här fallet partiernas utlåtanden om föräldrapenningens kvotering och hur dessa framställs. Syftet är att kartlägga och se kunskapen vi finner som delar i genrer och stilar. Ett urval har gjorts då det är dem senaste och mest aktuella utlåtandena som är intressanta, inte minst för att diskursen kan ha förändrats över tid men föräldraförsäkringen har också genomgått flera olika reformstadier (Jørgensen & Phillips 2000 s, 313; SOU 2017:101). Materialet tas främst från partiernas officiella position på kvoteringen och jämställdhet. Ett krav i uppsatsen är att ställningstagandena ska vara representativa för hela partiets position, inte individuella politikere.

Det är alltså partiernas språkbruk som utgör själva analysobjektet och deras utlåtande gentemot kvoteringen av föräldrapenningen. Eftersom att debatten genomsyras av splittring mellan partierna och det faktum att vissa partier för liknande diskurser analyseras partiernas ställningstagande individuellt. Om det skulle uppstå i analysen att vissa partier har liknande ställningstaganden så analyseras deras gemensamma och avvikande drag.

För enkelhetens skull gås partierna igenom i bokstavsordning samt för att undvika partiskhet. Det är endast ytliga fingervisningar som ges i det här kapitlet. I analysdelen presenteras deras ställningstaganden i sin helhet.

- Centerpartiet vill se en flexiblare föräldraförsäkring och att föräldrarna själva ska kunna bestämma distribueringen av dagarna. Föräldrapenningen måste också ta hänsyn till att familjer ser olika ut (Centerpartiet 2018a).
- Kristdemokraterna vill avskaffa kvoteringen helt och hållet för att istället kunna överlåtas till den andre föräldern (Kristdemokraterna 2018).
- Liberalerna gick senast till val på att öronmärka ytterligare en månad för vardera föräldern vilket genomfördes med den senaste reformen (Försäkringskassan 2017 s. 21–24; Liberalerna 2018).
- Miljöpartiet är för en tredelning av föräldraförsäkringen vilket innebär att de lediga dagarna delas upp med en tredje del till vardera föräldern som inte kan överlåtas (Miljöpartiet 2018).
- Moderaterna går på linjen för en flexiblare fördelning men är emot en kvotering och tredelning (Moderaterna 2018).
- Socialdemokraterna är för en individualisering och tredelning där en tredje del reserveras för vardera föräldern (Socialdemokraterna 2018).
- Sverigedemokraterna är emot en kvotering av föräldrapenningen och anser att föräldrarna själva ska ha möjlighet att fördela dagarna (Sverigedemokraterna 2018).
- Vänsterpartiet vill att föräldradagarna fördelas helt lika mellan föräldrarna (Vänsterpartiet 2018).

2.3 Sammanfattning

Användandet av den kritiska diskursanalysen bidrar till att belysa vilken roll partiernas ställningstaganden har på diskursen kring kvoteringen av föräldrapenningen. Detta tillvägagångssätt har som syfte att synliggöra den politiska diskursen och om den bidrar till öka eller minska jämställdheten rörande föräldrars roll i arbetslivet och i hemmet. En forskare som använder en diskursteori har som sin främsta uppgift att studera det som faktiskt har sagts och vilka attityder detta bidrar till, vilka de sociala konsekvenser dessa har och om det går att urskilja mönster i diskurserna. Det handlar alltså om vilka verklighetsförankrade konsekvenser den diskursiva framställningen får (Jørgensen & Phillips 2000 s. 28–29).

Eftersom att det nyss presenterade materialet är utlåtandet från politiskt håll så är det viktigt att som student inom statsvetenskap vara transparent. Ens egna verklighet och ens föreställda vetenskap om den ska inte influera uppsatsen. Diskursanalysens roll är inte heller att utröna om partiernas ställningstaganden (diskursen i det här fallet) är sann eller falsk. Det intressanta för uppsatsen är vad som sägs (ibid).

3 Teori

I det här kapitlet presenteras det teoretiska ramverk som jag kommer att använda tillsammans med den kritiska diskursanalysen i uppsatsen. I fokus står diskursteori och teorin om intersektionalitet. Diskursteorin strävar efter att få en förståelse över sociala fenomen. Det diskursteoretiska förhållningssättet fårhåller sig till språket och vilka faktorer som vi kan identifiera i textens mening till exempel mål och attityder (Jørgensen & Phillips 2000 s, 31). De två politiska teoretikerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffe har skrivit en bok, *Hegemonin och den socialistiska strategin*, vilken diskursteorin bygger till stor del på. Deras verk är väldigt bra att använda när man som forskare ska utveckla en teori men lämpar sig mindre väl till att bedriva en analys av text/politiska diskurser. Utöver Laclau & Mouffes hegemoni, samt antagonism, används teorin om intersektionalitet som ett teoretiskt komplement till den kritiska diskursanalysen. Nedan följer ett par viktiga begrepp för att underlätta för läsaren och kan hänvisas till under läsningen.

- Hegemoni – Den dominerande inställningen och en bestämd synpunkts dominans i diskursen.
- Dekonstruktion – En operation som belyser att hegemonisk intervention är kontingent.
- Diskursiv (makt)kamp - Diskurser som försöker få tecknen definierade utifrån sitt mål.
- Hegemonisk intervention – Återupprättar hegemonin av en diskurs och dess tecken. Följer efter antagonism (se nedan).
- Antagonism – Syftar på konflikt mellan diskurser och blottlägger det socialas mångfacettering.

3.1 Diskurs som teori

En diskurs är en bestämd uppfattning av ett specifikt område. Alla tecken som kan finnas i en diskurs är moment som bidrar till att synliggöra skillnader mellan diskurserna. Diskursens etablering sker igenom att texternas betydelse preciseras genom att kategorisera dessa i så kallade nodalpunkter (Jørgensen & Phillips 2000 s, 32–33). Nodalpunkter är ett tecken i diskursen som resten av tecknen kan samlas runt om och som ger betydelse till dessa. Vidare så fastställs diskursens totalitet genom en uteslutningsmetod där de möjliga betydelser tecknen kan ha fastställs genom att utesluta alla andra möjliga betydelser (ibid). Möjligheterna

som diskursen utesluter kallar Laclau och Mouffe för det diskursiva fältet. Inom det diskursiva fältet finner vi många olika betydelser för diskurserna men i till exempel den här uppsatsen ignorerar vi de betydelser som är icke relevanta för vår specifika diskurs alltså den om kvoteringen av föräldrapenningen för att skapa en entydighet. Detta skiljer sig från tidigare nämnda diskursordning, ett begrepp som Fairclough använder. I en diskursordning kan ett avgränsat antal diskurser finnas och hittas inom samma område medans inom det diskursiva fältet kan innehålla all möjlig betydelsebildning (Jørgensen & Phillips 2000 s, 34). Eftersom att uppsatsen bygger på kritisk diskursanalys är det viktigt att skilja dessa teoretiska analysansatser åt.

Diskursiva praktiker som skapar och tolkar texter bidrar till att konstituera den sociala världen vilket innefattar sociala identiteter och relationer. Exempel är attityder som föräldradagarna bidrar till och vilken relation föräldrarna har sinsemellan. Via diskurser i vardagen så skapas social och kulturell reproduktion. Den kritiska diskursanalysen är en form av social praktik som både kan konstituera och konstitueras av den sociala världen samt sociala praktiker. Inom social praktik så har diskursen ett dialektiskt förhållande gentemot andra sociala dimensioner (Jørgensen & Phillips 2000 s, 67–68). Inom den kritiska diskursanalysen är språket även en form av handling där människor kan påverka världen och även som en form av handling som är socialt och historiskt situerad. I Jørgensen och Phillips bok *Diskursanalys som teori och metod* (2000 s, 68) tar Fairclough upp familjen som ett exempel på hur sociala strukturer påverkar den praktiska diskursen. Han menar att familjens konkreta praktiker, fastslagna relationer och identiteter är från början skapade ur en diskurs men som sedan avsatta till andra institutioner och icke diskursiva praktiker. Detta gör att diskursens konstitutiva effekter fungerar i samklang med andra praktiker i familjen till exempel när det kommer till fördelningen av föräldrapenningen. De diskursiva praktikerna i familjen har dock en mer självständig roll när praktikerna utformas. För att ytterligare förtydliga skriver Fairclough ”Samhällets diskursiva konstitution härleder sig inte från idéernas fria spel i människors huvuden utan från en social praktik som är oftast förankrad i och orienterad mot verkliga, materiella sociala strukturer (Fairclough 1992a:66).” Med detta vill Fairclough poängtera att diskurs inte endast kan ses som konstituerande (Jørgensen & Phillips 2000 s, 68). Wodak och Meyer (2016 s, 16–17) tar upp att diskursteorier ämnar kontextualisera diskurser som sociala fenomen och försöker förklara dess struktur och mål. I min uppsats är en del av analysprocessen att blottlägga textens (diskursen, eller i sammanhanget partiernas ställningstagande) utformning och målet avsändaren har.

3.2 Intersektionalitet

Intersektionalitet förstås i den här uppsatsen främst utifrån boken *Intersektionalitet* (2005) av Paulina de los Reyes och Diana Mulinari. De lägger fram fyra stycken olika strategier för att ta sig an sociala frågor med hjälp av det

intersektionella teoretiska perspektivet (de los Reyes & Mulinari 2005 s, 123). Utöver Intersektionalitet så används begreppen antagonism och hegemoni för att analysera maktförhållanden i den diskursiva kampen, vilket relateras till faktorer som kön, klass och etnicitet (Jørgensen & Phillips 2000 s, 54–55).

Nationalencyklopedin definierar intersektionalitet på följande vis: ” [...] syftar till att synliggöra specifika situationer av förtryck som skapas i skärningspunkter för maktrelationer baserade på etnicitet, kön och klass.” (NE 2018). Teorin om intersektionalitet har även sin bakgrund i feministisk forskning och kärnan i intersektionalitet kan därför som, enligt Lykke (2010 s, 67), att kön och klass korsas med sociala och kulturella kategoriseringar. Dessa kategoriseringar är nära bundet till maktförhållanden och diskursiv kamp om till exempel politiska agendor och mål (ibid). I min uppsats används intersektionalitet som ett teoretiskt verktyg för att analysera maktförhållanden som uppvisas genom diskursiva praktiker för att se hur dessa påverkar sociala icke jämställda verkligheter. Intersektionaliteten som teoretiskt perspektiv kopplar makt och ojämlikhet till föräldrarnas möjlighet att fungera som subjektet i en diskurs och sociala strukturer (de los Reyes & Mulinari 2005 s, 16). De kategoriseringar som belyses och kan eventuellt ses som faktorer påverkade av diskursen är klass och kön och hur dessa båda inte bör ses som enskilda frågor utan som sammanvävda sådana (Lykke 2010 s, 68–69). Begreppet ”kön” och andra kulturella/sociala kategoriseringar är inom intersektionaliteten sammanlänkade (Lykke 2010 s, 104) vilket gör att vår teoretiska ansats inte endast kan se kön som ett enskilt begrepp inom diskursen utan som ”manligt” och ”kvinnligt”, vilket för oss in på feminismens perspektiv på föräldradagarnas orättvisa fördelning.

Intersektionaliteten är ett ifrågasättande perspektiv av kritisk karaktär som möjliggör ifrågasättandet av nya och gamla sanningar. Det kritiska förhållningssättet öppnar upp för en kritik av diskursens sociala praktik och dess hegemoniska karaktär (de los Reyes & Mulinari 2005 s, 14). Tidigare nämnda kategoriseringar som Nina Lykke i *Feminist studies* (2010) tar upp berörs också av de los Reyes och Mulinari. De senare menar att kategoriseringstänkandet måste sättas i en/sin kontext för att inte riskera att spä på redan etablerade praktiker och kunskap (de los Reyes & Mulinari 2005 s, 125).

De los Reyes och Mulinari lägger fram fyra strategier eller utgångspunkter för att på så sätt tydligare analysera diskurser och sociala problem med tydlig förankring i verkligheten. Den första av de fyra strategierna som intersektionaliteten tar upp syftar till att ifrågasätta entydiga representationer. Detta innebär att kategoriseringstänkandet är en del av maktutövandet och synliggörandet av dessa komplexa kategoriseringar är viktigt i den diskursiva kampen, därför att deras olikheter konstituerar varandra över fastslagna gränser (de los Reyes & Mulinari 2005 s, 125, 127). Denna position bidrar till ökad förståelse över den ojämlika fördelningen mellan kvinnor och män och bidrar även till att se splittrade identiteter som eventuellt kan sammanfogas (ibid). Den andra utgångspunkten tar upp fragmentering, kategorisering och atomisering som centrala begrepp i när ojämlika förhållanden mellan människor skapas. Ojämlikhetens paradigm förutsätter att olikheter mellan människor och att icke jämställda sociala relationer är självklara och inte förmås förändras. I den tredje

strategin ställer de los Reyes och Mulinari frågan: ”Hur är det möjligt att skapa en berättelse om makt och ojämlikhet som inte är förtryckande och stigmatiserande?” Om man inte kan se de maktstrukturer som skapar utsatthet hos individuella människor leder detta till att andra grupper som till exempel familjer blir stigmatiserade. Vikten av att belysa institutionella förhållanden istället för enskilda grupperns egenskaper betonas också (de los Reyes & Mulinari 2005 s, 128–129). Den diskurs som analyseras i den här uppsatsen har båda ingredienserna (makt och ojämlikhet) som handlar om familjers utsatthet och socio-ekonomiska ställning. Särskilt hårt slår detta mot de mest utsatta familjerna i samhället där stigmatiseringen leder till segregation, underordning och ojämlika villkor som i fallet med föräldradagarna där det råder en stor diskrepans beroende på klasstillhörighet, etnicitet och kön (ibid). Den fjärde och sista strategin belyser maktförhållanden och hegemoniska konstruktioner (hegemoni går vi in på närmare i påföljande avsnitt). De los Reyes och Mulinari (2005 s, 129) ställer här frågan: ”Vad händer när diskurserna ändras och problemformuleringen ifrågasätts?” Den feministiska forskningen har länge pekat på historiens inverkan på skapandet av identiteter. Diskursen håller sig fast vid föreställningen om Sveriges kultur och identitet som kan delas in i likartade kategorier. Samtidigt så ignorerar diskursen den instabilitet och maktstrukturalism som formar maktförhållanden (de los Reyes 2005 s, 130).

Begreppen antagonism och hegemoni hänger ihop i den diskursiva maktkampen. I kritiska och konkreta analyser är det viktigt att ha just kampen i fokus. Diskursen kring föräldrapenningens kvotering är i högsta grad präglad av en diskursiv maktkamp, antagonism, och vi behöver förstå hur detta kan sättas i bruk inom ett diskursteoretiskt ramverk (Jørgensen & Phillips 2000 s, 54). Vi finner alltså antagonism där diskurserna krockar med varandra till exempel i riksdagsdebatten. En upplösning av detta kallas inom diskursteorin för hegemonisk intervention. Detta betyder att genom en kraft (ska ej blandas ihop med makt) och en artikulering återställer den mångtydlighet som diskursen hade tidigare. Skillnaden mellan makt och kraft är att makt exkluderar alla möjligheter till en specifik ordning medan kraft exkluderar redan existerande möjligheter. Motsatsen till hegemoni är dekonstruktion. Med dekonstruktion menas att en diskurs element kunde ha länkats samman på ett annat sätt vilket leder till obestämbarhet. Diskursanalysen är således en dekonstruering av alla de strukturer och sociala praktiker som utgör vår reella verklighet och att vår världsorganisering är ett resultat av politiska processer med effekter på det sociala (Jørgensen & Phillips 2000 s, 55–57).

4 Analys och resultat

I detta kapitlet utförs analysprocessen och uppsatsens resultat redovisas. Diskursanalysen ämnar belysa den diskurs som återfinns i debatten kring kvoteringen av föräldrapenningen. För tydlighetens skull återkopplar vi till frågeställningen: *Hur påverkar partiernas ställningstagande gällande en kvotering av föräldrapenningen den svenska jämställdheten hos familjer?*

I min läsning av materialet så har ett antal föreställningar iakttagits i partiernas utlåtanden. Partiernas politiska ideologi går att utläsa med diskursiva verktyg analyseras dessa för att hitta tecken, element och diskursiva maktkamper som kan ha en inverkan på familjers klass, kön och etnicitet. Resonemang som behandlar klass, kön och/eller etnicitet belyses i samband med arbetsliv och i hemmet och även utifrån familjepolitiska frågor. Utifall att partiernas officiella texter är vaga eller inte tillräckligt tydliga görs en tolkning av textens innebörd för att kunna få ut vad som faktiskt sägs. Kursiveringar och markeringar i citaten är gjorda av mig om inget annat antas.

4.1 Partiernas ställningstaganden

Som tidigare nämnts så följer partierna en bokstavsordning i opartiskhetens syfte. Många av dragen i diskursen är återkommande och visar på att partierna även följer sin egna ideologi och strävan efter diskursivt mål.

Centerpartiet (C) ställer sig emot en kvotering.

”För *framför allt kvinnor* har det ojämslällda uttagel av föräldradagar och VAB-dagar påverkan på både sjukskrivningar och inkomst. Vi tycker därför att föräldrar ska få tydlig information om uttagets effekter. Vi vill även se över möjligheten att *ge de föräldrar* som fördelar föräldradagarna och VAB-dagarna lika *en bonus*.” (Centerpartiet 2018a).

Betoningen av att det är kvinnor som främst hamnar i kläm är viktig att poängtera då det stärker framställningen att det feministiska perspektivet är i framkant. Förslaget att eventuellt endast ge vissa föräldrar en bonus på hur pass jämslällt deras fördelning är intressant i och med att tidigare forskning pekar på att de föräldrar som har en mer jämlik fördelning finnes i familjer med en redan trygg ekonomi och högre löner än medel.

”Föräldraförsäkringen behöver bli mer flexibel för att *passa olika familjekonstellationer och arbetsituationer*. Därför vill vi att det ska vara möjligt för föräldrar att överlåta dagar till max två närstående personer. Det kan till exempel handla om mor- och farföräldrar eller bonusföräldrar. Det skulle göra föräldraförsäkringen mer *modern och förenkla vardagen för familjer*.” (Centerpartiet 2018a).

Att den modell av föräldraförsäkringen som nu finns är i behov av en modernisering lyser igenom här. Texten menar på att i ett modernt samhälle är familjen en varierad grupp där ”mamma, pappa, barn” inte nödvändigtvis behöver normen.

”Att föräldrar i större utsträckning ska dela på föräldraledigheten. Genom att tredubbla jämställdhetsbonusen vill Centerpartiet att det ska bli mer *ekonomiskt lönsamt att dela på föräldraledigheten*. Barnet får därmed en möjlighet att få en god relation med båda föräldrarna och det *förbättrar kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden*. Däremot vill vi *inte tvinga föräldrar* att dela på föräldradagarna och vill inte se en kvoterad föräldrapenning.” (Centerpartiet 2018b).

Incitament för en mer jämställd fördelning läggs fram här i form av en monetär bonus i syfte att ge kvinnor fler möjligheter till att göra karriär. Kvoteringen ska inte vara ett påtvingat incitament för fördelningen utan endast ekonomisk.

Kristdemokraterna (KD) propagerar för en mer flexibel fördelning och påpekar maktförhållanden mellan stat och individ.

”Föräldraförsäkringen har successivt gått från att vara en trygg och bekväm tjänst för familjer till att bli *ett statligt påtryckningsmedel mot familjer*. Istället för en individuell föräldraförsäkring, där föräldrarna kan flytta dagar mellan sig för att på så vis anpassa ledigheten *efter familjens behov och önskemål*, har den blivit ett redskap för tvångskvotering. Även till priset av att vissa dagar inte tas ut alls, (...)” (Busch Thor 2018).

Texten belyser statens maktutövande över individen och hur den inskränker det fria valet. Att ”tvångskvoteringen” slår hårt mot just familjer och dess inskränkning på familjens behov och mål är intressant. Problematiken blir därför om staten har en skyldighet att utjämna fördelningen eller om det är helt upp till familjen då olika familjer mycket väl kan ha en helt annan syn på hur deras fördelning bör och ska se ut.

”Men det handlar inte bara om besparingar. Regeringen anser att makt ska tas ifrån familjen. Familjen är *inte själv förmögen att planera föräldraledigheten på ett bra sätt*. (...) Men regeringen förbiser då att föräldraförsäkringen är till för barnen. Regeringens utredare har missat barnperspektivet och använder i stället föräldraledigheten för att uppnå sina egna politiska mål. De som straffas är barnen som går miste om *tid med sina föräldrar*.” (Kristdemokraterna 2018).

Kristdemokraterna tar här in ett annat element i diskursen nämligen *Barnperspektivet*. Man skuldbelägger oppositionen och beskyller den för att agera utifrån sina egna intressen och där barnen i familjen hamnar i kläm. Att kvoteringen skulle slå mot barnets tid tillsammans med föräldern tyder på att det inte i första skulde vara ett ekonomiskt underliggande problem utan ett annat socialt problem.

Liberalerna (L) går på en liknande linje som Kristdemokraterna.

”Många barn växer upp i ombildade familjer där pappa eller mamma träffat en ny partner. Det finns också allt fler hbt-personer som blir föräldrar. Eftersom föräldraförsäkringen ska ge alla barn samma möjligheter vill vi att vårdnadshavare ska kunna överlåta sina icke öronmärkta dagar till sin partner även om de inte är gifta.” (Liberalerna 2018).

Här ser vi en anpassning till olika familjers konstellationer och hur dessa varierar i det sociala. Man vill även att föräldern ska kunna ha möjligheten att överlåta dagarna till sin partner.

”Föräldraförsäkringen är till för barnets skull. Alla barn har rätt att tidigt i livet få en trygg anknytning till sina föräldrar.” (Liberalerna 2018).

Man anknyter till barnets utsatthet och som anledning till en mer jämställd fördelning.

”Vi var det parti som 1994 införde den första öronmärkta månaden i föräldraförsäkringen, den så kallade pappamånaden. Vi har också varit med och drivit igenom den andra och den tredje öronmärkta månaden. Vi anser att 90 öronmärkta dagar är tillräckligt och föreslår inte någon ändring.” (Liberalerna 2018).

Linjen här går på historisk basis och som fundament för att man står bakom den nuvarande fördelningen, trots en viss motsägelse i det andra och sista stycket om att de öronmärkta månaderna ska vara kvar men med möjligheten att distribueras fritt.

Miljöpartiet (MP) går på en starkt präglad feministisk linje gällande föräldrapenningen.

” Ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen är också viktigt för att dela på arbetet hemma och för att uppnå lika lön oavsett kön. Att ta hand om hem, familj och barn är obetalt och speglar sig i lägre inkomster både under arbetslivet och senare i pensionen för kvinnor. Att ta ut lika mycket föräldradighet ger också båda föräldrarna lika möjlighet att få mer tid tillsammans med barnen samtidigt som barnen får umgås med båda sina föräldrar lika mycket (...)” (Miljöpartiet 2018a).

Även här flyter perspektivet om barnet i centrum för en anledning till kvoteringen av dagarna. Löneskillnaderna mellan män och kvinnor tas upp här och som orsak ses den obetalda tid som främst kvinnor har i hemmet.

”Att föräldradagarna tas ut mer jämställt är den *enskilt viktigaste åtgärden* för lika lön oavsett kön, och för att komma till bukt med det *obetalda hem- och omsorgsarbete kvinnor* ofta gör idag.” (Miljöpartiet 2018b).

En tydlig feministisk hållning tas och den jämställda kvoteringen ses som den absolut viktigaste handlingsplanen för att uppnå ekonomisk jämställdhet. Kvinnors förvärvsarbete behöver ökas för att minska andelen kvinnor som utför ett obetalt arbete i hemmet.

Moderaterna (M) har varit sparsamma i sina uttalanden angående föräldrapenningen men är för en nedkortning av den.

”Kortningen av föräldraförsäkringen skulle kunna innebära *höjd ersättning* och därmed skapas *förutsättningar* för både män och kvinnor att vara hemma med sina barn, oavsett inkomst” (Sveriges Radio 2018).

Ekonomiskt incitament och ett argument för att alla föräldrar från med olika sociala bakgrunder och ekonomiska medel ska kunna uppnå en jämn fördelning.

”Målet är att ett genomsnittligt hushåll inte ska behöva avstå från någon inkomst under föräldraledigheten oavsett om *föräldern med högre eller lägre lön* är hemma och tar hand om barnen” (Sveriges Radio 2018).

Återigen ska alla oavsett lön kunna fördela sina dagar utan kvotering.

Socialdemokraterna (S) utgår från regeringsställning och står fast bakom föräldraförsäkringen i dess nuvarande form.

”Alla familjer ser inte likadana ut. Vi vill se en *ökad flexibilitet* även för de som inte lever i en kärnfamilj och det här förslaget ökar möjligheten för *andra familjekonstellationer* att kunna vara föräldralediga” (Regeringen 2018).

”(…) föreslås också att *föräldrapenningdagar på grundnivå ska ingå i den tid för vilken en förälder inte kan lämna över sin rätt till föräldrapenning* (den s.k. reserverade tiden) på samma sätt som är fallet med föräldrapenning på sjukpenningnivå.” (ibid).

Även här ser vi den föreslagna valfriheten för de familjekonstellationer som inte befinner sig inom normen. I den andra texten kan vi antyda att de redan kvoterade dagarna ska stärkas socialt via ekonomiska medel. Klasskillnadernas roll är här viktig och visar att den ekonomiska fördelningen drabbar vissa grupper mer än andra.

Sverigedemokraterna (SD) uttalar sig med ett stort fokus på familjen som en kärna i föräldrarnas tid med barnet.

”Förenkla familjers livspussel med *en helt avkvoterad föräldraförsäkring (...)*” (Sverigedemokraterna 2018a).

”För att bygga ett ännu bättre socialt system driver vi en höjd och avreglerad föräldrapenning. *All reglering* i föräldraförsäkringen rörande vem av föräldrarna som skall vara hemma med barnet *bör avskaffas*. Föräldrar är bättre lämpade än politiker när det gäller att avgöra barnets bästa.” (Sverigedemokraterna 2018b).

Texten är absolut i den mening att det inte ges utrymme för någon som helst spelrum för eventuellt överlåtande av de lediga dagarna. Likt Kristdemokraterna är normen för kärnfamiljen påtaglig. Politiker, och staten, ska inte ha någon påverkan gällande föräldrarnas tid med barnet.

Vänsterpartiet (V) går i Socialdemokraternas spår och är för en kvotering av föräldrapenningen.

”Ett jämnare uttag av föräldraledighet skulle göra att *kvinnors inkomster och hälsa ökar* och att *män tar större ansvar* för hem och barn. Alla barn har rätt till en bra relation med *båda sina föräldrar*.” (Vänsterpartiet 2018).

”Ett mer jämställt uttag gör att män tar mer ansvar för vård av sjukt barn och för hushållsarbetet. *Kontakten mellan pappor och barn* blir bättre om föräldrapenningdagarna har delats mer lika mellan föräldrarna.” (Vänsterpartiet 2018).

Fokus på att män bör ta ett större ansvar och som uppnås via den existerande kvoteringen. Texten lyfter fram båda föräldrars ansvar men går inte direkt till det faktum att kvinnan spenderar större tid i hemmet. Ett element som ses i första texten är kvinnors ökade lön och hälsa.

4.2 Kön, klass och jämställdhet

Partiernas ställningstaganden och resonering kring ett mer jämställt uttag skulle för enkelhetens skull delas in i två olika diskursiva kamper, en för och en emot den sociala praktiken. Men riktigt så enkelt är det förstås inte. Det råder definitivt en konflikt mellan diskurserna där klasskillnader och manligt och kvinnligt används som element i en diskursiv kamp. Vi finner liberalare jämställdhetsprinciper och mer konservativa perspektiv på jämställdhet. Dessa ligger, inte helt ologiskt i linje med partiernas ideologier även utanför den specifika diskursen. Kvinnor och män drabbas på olika sätt av kvoteringen vilket

leder till att det kvoteringen faller platt som en universal lösning på den ojämna fördelningen. Diskurserna bottnar i ekonomiska incitament där föräldrapenningens ersättning ställs i kontrast mot familjens inkomst. Eftersom att män generellt har högre lön än kvinnor faller det ekonomiska anledningarna till att låta mannen, eller den som tjänar mest, stanna hemma då hushållet inte har någon som helst ekonomisk anledning till att låta den föräldern med mindre inkomst vara hemma.

Partierna ställer sig i opposition mot varandra men kvinnors utökade deltagande på arbetsmarknaden är en röd tråd genom diskursen. En annan signifikant som också går igenom partiernas texter är tanken om barnets tid med föräldrarna där betoning läggs på att båda föräldrarna bör spendera lika mycket tid. Det kan utläsas som att en likadelad, 50/50, föräldrapenning även skulle leda till en lika jämnt fördelad tid hemma med barnet. Från dem borgerliga partierna kommer höga röster om kvoteringens avskaffande. Med det politiska landskap vi har i debatten idag angående föräldraförsäkringen är det inte helt förvånande att det är likasinnad tongång inom blocken. Ute på dem politiska ytterkanterna står däremot Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna i en tydligare kontrast. Socialdemokraterna och Miljöpartiet går igenom i liknande diskurser där feminismen, och särskilt kvinnans roll, poängteras.

I flera av partiernas uttalanden så pekar texterna på de mest utsatta ekonomiskt och socialt. Detta kan ses som enkla poänger att göra inom diskursen då ekonomiska incitament mycket väl kan hjälpa att få väljare att nå ens mål angående kvotering eller ej. Det är alltså de marginaliserade grupper som diskursen främst riktar sig mot. Alla partier skulle också kunna sägas befinna sig i en jämställdhetsdiskurs. Nodalpunkten i diskursen skulle kunna identifieras som ojämställdheten mellan man och kvinna.

Främst Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna kontextualiserar familjen och hemmet som en institution som är förankrad i normer och attityder. I deras respektive texter är flexibilitet och valfrihet nyckelord men som skulle behövas sättas i sin kontext för att utröna vad som menas med det. Ett kvalificerat antagande kan vara att det rör sig om att ge föräldrarna fria tyglar när det gäller fördelningen av de lediga dagarna. Till skillnad från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Vänsterpartiet så tar M, KD och SD inte upp att en individuell föräldraförsäkring skulle beröra icke gifta par men kan sträcka sig till mor- och far föräldrar.

5 Slutsats

Alla partierna tar ställning för barnen och kvinnorna som är hemma med dem. Det betonas genom hela diskursen att vikten av att barnet ska spendera så mycket tid som möjligt med föräldrarna är stor. Speciellt viktigt verkar det vara att pappan ska ta en större och mer aktiv roll. Liberalerna lyfter snabbt fram sitt bidrag till etableringen av de så kallade ”pappa månaderna” och de andra partierna låter inte det heller vara osagt. Utifrån intersektionalitetens perspektiv är samverkan mellan mamma och pappa en betydande faktor för att kunna få till en mer jämställd fördelning. Den diskursiva kampen hittar vi inte bara hos partierna utan även hos föräldrarna. Partierna ser föräldrarna på två sätt, å det som enskilda, fria individer kapabla att tänka och handla utan politiken inblanding men å andra sidan också som starkt influerade av attityder och normer som präglar hur det har sett ut historiskt och hur det bör vara.

Sett utifrån det hegemoniska narrativet så dominerar män och kvinnors roll som vårdnadshavare. Makthierarkierna finnes också och bidrar till att ytterligare cementera normer om kvinnan som den som spenderar mest tid utanför arbetsmarknaden. Motsättningar mellan klass och kön dras till sin spets i den politiska diskursen när det i partiernas texter läggs fram ekonomiska incitament. Utökad bonus, dock inte kallad jämställdhetsbonus, för familjer som på eget bevåg lyckas fördela föräldrapenningen jämnt. Dessa familjestrukturer befinner sig dock inte i klasshierarkins nedre del utan i den mer ekonomiskt starka övre delen, vilket inte gör att kvoteringen kan lösa diskursens kamp när det kommer till klass och kön.

Förslag om vidare forskning i det här ämnet skulle kunna behandla hur familjer med en lägre inkomst påverkas av kvoteringen. Jämställdhetsdiskursen är ett alternativt verktyg för att ytterligare hitta faktorer som påverkar huruvida klass och kön relateras till mindre eller ökat uttag av föräldrapenningen.

6 Referenser

- Andrén, Thomas & Ljunglöf, Thomas 2015. *En tredelad föräldraförsäkring en nulägesbeskrivning*. SACO.
- Bergqvist, Christina, Elin Bjarnegård & Pär Zetterberg, 2016. ” *When Class Trumps Sex: The Social Democratic Intra-Party Struggle Over Extending Parental Leave Quotas in Sweden*”, *Social Politics*, vol. 23, nr. 2, s. 169-191
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina, 2012. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Busch Thor, Ebba. 2018. Kristdemokraterna 2018. *Stoppa tvångskvoteringen i föräldraförsäkringen*. <https://kristdemokraterna.se/stoppa-tvangskvoteringen-foraldradorsakringen/>
- Collins Hill, Patricia & Bilge, Sirma, 2016. *Intersectionality*. Cambridge, Polity Press
- Centerpartiet 2018a. <https://www.centerpartiet.se/var-politik/politik-a-o/familjen/foraldradorsakring>
- Centerpartiet 2018b. <https://www.centerpartiet.se/vart-parti/for-elever/jamstalldhet>
- De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana. 2015. *Intersektionalitet*. Liber AB
- Duvander, Ann-Zofie, Tommy Ferrarini & Mats Johansson 2017. *Familjepolitik för alla? En ESO-rapport om föräldrapenning och jämställdhet*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO 2015:5, Stockholm
- Duvander, Ann-Zofie, Tommy Ferrarini & Sara Thalberg 2005:11. *Swedish parental leave and gender equality*. Arbetsrapport. Institutet för framtidsstudier
- Försäkringskassan 2017. *Socialförsäkringen i siffror 2017*. [Elektronisk resurs] <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/8724a885-e6e8-4c07-aaf2-f087061b4103/socialforsakringen-i-siffror-2017.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>
- Gislason, Ingolfur V & Eydal, Guony Björk (red). 2010. *Föräldraledighet, omsorgspolitik och jämställdhet i Norden*. TemaNord 2010:595.
- Liberalerna 2018. <https://www.liberalerna.se/politik/foraldradorsakring/>
- Lykke, Nina, 2010. *Feminist Studies: A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing*. New York: Routledge.
- Miljöpartiet 2018a. <https://www.mp.se/politik/jamstalldhet>
- Miljöpartiet 2018b. *Dags för en modern föräldraförsäkring där modern inte tar det mesta* <http://jk.medlem.mp.se/blogg/dagsfoerenmodernfoeraeldrafoersaekringdaermodernintetardetmesta>
- Nationalencyklopedin 2018. *Intersektionalitet* [Elektronisk resurs] <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/intersektionalitet>

- Regeringens proposition 2014/15:124 [Elektronisk resurs]
<https://www.regeringen.se/49b73d/contentassets/9608ea48bc834d9d8be37c74409771ba/en-mer-jamstalld-foraldrapenning-prop.-2014-15-124.pdf>
- Regeringen Pressmeddelande 2018.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/06/foraldrapenningen-andras-for-att-starka-jamstalldheten-och-forbatta-mojligheterna-for-fler-familjekonstellationer/>
- SCB. 2007:3. *Föräldradedighet och arbetslivskarriär*. Demografiska rapporter. Statistiska centralbyrån. 2007. [Elektronisk resurs]
https://www.scb.se/statistik/_publikationer/BE0701_2007A01_BR_BE51ST0703.pdf
- SOU. 2017:101. *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn*. Stockholm. [Elektronisk resurs]
https://www.regeringen.se/4afa97/contentassets/01a6fba2043a4e58aeac32cf52bd3449/sou-2017_101_jamstallt-foraldraskap-och-goda-uppvaxtvillkor-for-barn.pdf
- SOU 2005:73 <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2005/09/sou-200573-/>
- Socialdemokraterna 2018. <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-oforaldraforsakring/>
- Sverigedemokraterna 2018a. <https://sd.se/vad-vi-vill/familjepolitik/>
- Sverigedemokraterna 2018b. <https://sd.se/our-politics/foraldrapenning/>
- Sveriges Radio 2018. *Förslag: Korta föräldraförsäkringen och höj ersättningsnivån*
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7092423>
- Sveriges Riksdag. Lag (2008:313) om jämställdhetsbonus. [Elektronisk resurs].
http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2008313-om-jamstalldhetsbonus_sfs-2008-313
- Vänsterpartiet 2018. <https://www.vansterpartiet.se/politik/foraldraforsakringen/>
- Wodak, Ruth & Michael Meyer, 2016. *Methods of Critical Discourse Studies*. Uppl. 3. London: SAGE publications

